

Zbigniew Romanow

1932–2004

10 września 2004 roku odszedł z grona społeczności akademickiej naszej Uczelni Profesor Zbigniew Romanow. Odszedł nieoczekiwanie, choć po dłuższej chorobie, której starał się nie poddawać i nie okazywać. Pracował 48 lat, w tym ponad 42 lata w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, z którą był związany do ostatnich dni życia. Zasłużył się dla jej rozwoju zwłaszcza na polu organizacyjnym. Wyróżniał się wielką aktywnością w organizacji procesu dydaktycznego i życia Uczelni. Był zamięłowanym nauczycielem akademickim, cenionym autorem opracowań o charakterze dydaktycznym, znawcą oraz doświadczonym specjalistą i wykładowcą dyscypliny naukowej – historia myśli ekonomicznej. Był rzecznikiem przywrócenia właściwej rangi nauczania tego przedmiotu jako niezbędnej podstawy dobrego wykształcenia ekonomicznego. Zasłużył się także dla Wielkopolski, działając w organizacjach naukowych społecznych tego regionu.

Szczególne piętno na jego życiu odcisnęła II wojna światowa. Nie mógł się uczyć, a na skutek zmian granic Polski był niejako zmuszony wraz z rodzicami opuścić swoje strony rodzinne. Było to dla niego bardzo trudne jako Kresowianina, którym się czuł przez całe życie. W działaniu miał także cechy Wielkopolanina. W 1945 roku wraz z rodzicami i rodzeństwem osiedlił się w Przyczynie Dolnej niedaleko Wschowy.

Urodził się 4 kwietnia 1932 roku w Krzywem (pow. Radziejów) na Wołyniu jako syn Józefa i Władysławy z domu Janc. W 1951 roku ukończył Gimnazjum i Liceum Administracyjno-Handlowe w Lesznie, uzyskując świadectwo dojrzałości. W tym samym roku podjął studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, ukończył je 4 grudnia 1956 roku, otrzymując stopień magistra ekonomii. Doktoryzował się w 1966 roku na podstawie rozprawy *Warunki centralizacji i decentralizacji ekonomicznej w polityce cen*, napisanej pod kierunkiem prof. Seweryna Kruszczyńskiego. Skrócona wersja tej pracy, *Problemy bezpośredniego i pośredniego regulowania cen przez państwo socjalistyczne*, została opublikowana w 1968 roku przez Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Habilitował się 26 listopada 1974 roku na podstawie monografii *Ekonomia dobrobytu a ekonomia socjalizmu – studium porównawcze założeń, motywów i kryteriów* (Wydawnictwo WSE, Poznań 1974), otrzymując stopień doktora habilitowanego w zakresie ekonomii politycznej. Książka ta uzyskała w 1975 roku nagrodę ministra

nauki i szkolnictwa wyższego. Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nadano mu 21 listopada 1989 roku. Podstawę stanowiła monografia *Teoria wartości i ceny w rozwoju myśli ekonomicznej* (Wydawnictwo AE, Poznań 1985) oraz dorobek naukowo-badawczy. Na stanowisko profesora w Akademii Ekonomicznej został mianowany przez ministra szkolnictwa wyższego i nauki 30 listopada 1989 roku. Nominację na profesora zwyczajnego otrzymał 27 października 1992 roku.

Swoją pierwszą pracę podjął w praktyce gospodarczej. Jeszcze przed uzyskaniem magisterium 1 sierpnia 1956 roku rozpoczął pracę w Zielonogórskich Zakładach Zbożowych w Zielonej Górze. Pracował tam tylko kilka miesięcy. Pociągała go bowiem praca naukowo-badawcza. Uzyskawszy asystenturę u prof. Seweryna Kruszczyńskiego, powrócił do Poznania. Asystentem był od 16 lutego 1957 roku do 15 grudnia 1958 roku. Przerwał tę pracę z powodu trudnych warunków materialnych, otrzymawszy kierownicze stanowisko w Wojewódzkiej Komisji Cen w grudniu 1958 roku. Pracował tam do 1962 roku, uczęszczając na seminarium doktorskie prowadzone przez prof. Kruszczyńskiego. Starszym asystentem został w lutym 1962 roku. Był nim do marca 1966 roku. Po uzyskaniu doktoratu pełnił funkcję adiunkta od 1 kwietnia 1966 roku do czerwca 1975 roku. Stanowisko docenta otrzymał 1 lipca 1975 roku. Był nim aż do chwili uzyskania profesury.

W czasie swojej pracy na Uczelni pełnił wiele funkcji organizacyjnych. W latach 1966–1975 był kierownikiem Punktu Konsultacyjnego Studiów Zaocznych w Zielonej Górze. W latach 1973–1975 był wiceprzewodniczącym Rady Szkoły ds. Młodzieży, a w latach 1975–1980 przewodniczącym Rady Wydziałowej ds. Młodzieży. Był również komendantem Hufca Pracy. Sprawował więc opiekę nad studentami zobowiązanymi do pracy w czasie wakacji. Kierownikiem Zakładu Historii Myśli Ekonomicznej został w 1977 roku. Funkcję kierownika Katedry Historii Gospodarczej i Myśli Ekonomicznej pełnił od 1 września 1991 roku aż do chwili przejścia na emeryturę w 2002 roku. Nadal jednak pracował na część etatu. Od września 1975 roku do sierpnia 1980 roku był prodziekanem Wydziału Ogólno-Ekonomicznego. Przez dwie kadencje, od września 1987 roku, pełnił funkcję dziekana Wydziału Planowania i Zarządzania. Przez wiele lat był członkiem Senatu i uczestniczył w pracach Komisji Senackich. Był też członkiem komisji wydziałowych. W ostatnich latach był także członkiem Komitetu Redakcyjnego Wydawnictwa AE. Nie stronił od pracy społecznej. Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego i przewodniczącego Rady Zakładowej Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Brał udział w działalności Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Stowarzyszenia Księgowych Polsce, Oddział w Poznaniu, i Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa. Współpraca z tymi organizacjami sprowadzała się do wygłaszania odczytów na wybrane tematy ekonomiczne. Był też członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Dla tego Towarzystwa wygłaszał referaty na zebraniach Komisji Wydziału Historii i Nauk Społecznych oraz opublikował dwie prace zwarte.

Problematyka jego prac naukowo-badawczych była dość rozległa. Początkowo interesował się problemem świadczeń usług przez spółdzielnie pracy działające w regionie poznańskim. Wkrótce jednak odszedł od tej tematyki i zajął się zagadnieniami wchodzącymi w zakres makroekonomii. Zajmował się więc zagadnieniem kształtowania cen przez państwo; badał założenia, metody i kryteria ekonomii dobrobytu i ekonomii socjalizmu; rozpatrywał związek cen z wartością towarów w teoriach ekonomicznych; poddał analizie merkantylistyczne doktryny w polityce gospodarczej państwa; badał suwerenność konsumenta jako problem teorii i ideologii rozwoju myśli ekonomicznej, poddał krytycznej ocenie koszty społeczne działalności gospodarczej w teorii ekonomii; rozpatrywał zagadnienia równowagi gospodarczej w teorii ekonomicznej; zajmował się także problemem etatyzmu w praktyce gospodarczej państwa oraz agrarizmu w teorii i praktyce. Uczestniczył w słynnym sporze o ceny toczonym w Polsce. Podkreślał, że kosztowa zasada ustalania cen nie informuje o racjonalnym doborze czynników produkcji czy o prawidłowych relacjach produkcji. Nie skłania też przedsiębiorców ani do obniżki kosztów własnych produkcji, ani do wprowadzania innowacji i podnoszenia jakości wytworzonych produktów. Nie akceptował tezy o rzekomo bezpośrednio społecznym charakterze pracy przedsiębiorstw socjalistycznych. Uznał, że racjonalne zasady kształtowania cen są bliskie koncepcji cen równowagi rynkowej. Stwierdził, że teorie wyprowadzające wartość wyłącznie z nakładów pracy odpowiadają fazie rozwoju, w której zakładano nieograniczoność zasobów i powszechną pomnażalność produktów. Tylko bowiem w fazie „obfitości” i w warunkach stosunkowo niegroźnego jeszcze skażenia środowiska naturalnego można było uznać, że ceny i ich ogólny poziom cen są odbiciem wartości, czyli poniesionych nakładów pracy. Stwierdził, że odrzucenie tych założeń, uznanie nie tylko względnej, ale i bezwzględnej rzadkości coraz większej ilości dóbr, konieczność ich ochrony, między innymi poprzez prohibicyjne ceny, oznacza koniec epoki, w której można było objaśnić ceny wyłącznie poprzez nakłady pracy żywej i uprzemysłowionej. Wzrastający stopień rzadkości zasobów będzie więc nieuchronnie prowadzić do wzrostu ich wycen. Problematyka ta znalazła odbicie w jego artykułach i pracach zwartych.

Dorobek publikacyjny Profesora stanowi około 70 pozycji bibliograficznych, w tym 7 monografii (w części jako współautor), 24 artykuły naukowe (4 opublikowano za granicą), trzykrotnie wydane z jego inspiracji i przy jego dominującym udziale przewodniki metodyczne do nauki historii myśli ekonomicznej, trzykrotnie wydany, we współautorstwie, podręcznik *Ekonomia polityczna socjalizmu* oraz wielokrotnie publikowane skrypty i materiały pomocnicze do wykładu ekonomii politycznej.

Szczególne znaczenie w jego dorobku, poza wymienioną już pracą habilitacyjną, mają następujące publikacje zwarte: *Teoria wartości i ceny w rozwoju myśli ekonomicznej* (Wydawnictwo AE, Poznań 1985), *Związek cen z wartością towarów w teoriach ekonomicznych* (PWN – PTPN, Warszawa–Poznań 1991), *Merkantylistyczne doktryny ekonomiczne w praktyce gospodarczej* (Wydawnictwo AE, Poznań 1992) oraz *Przewodnik*

metodyczny do nauki historii myśli ekonomicznej (Wydawnictwo AE, Poznań 1977, 1978 i 1984), który został wyróżniony nagrodą Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego za najlepszy podręcznik.

Profesor Zbigniew Romanow wypromował 2 doktorów nauk ekonomicznych. Kierował ponad 200 pracami magisterskimi. W latach 1974 i 1980 współdziałał w przygotowaniu konferencji naukowej poświęconej ekonomii politycznej. W pracy dydaktycznej prowadził wykłady, seminaria ćwiczenia. Wykładał głównie historię myśli ekonomicznej. Wykłady z teorii ekonomii odbywał nie tylko w Akademii Ekonomicznej, ale także w Wyższej Szkole Służb Kwatermistrzowskich w Poznaniu, w Wyższej Szkole Marketingu i Zarządzania w Lesznie oraz w Wyższej Szkole Zarządzania i Bankowości w Poznaniu. Życzliwy dla studentów wiele od nich wymagał i stawiał sprawiedliwe oceny.

Zewnętrznym wyrazem uznania dla pracy i osiągnięć Profesora Zbigniewa Romanowa były nagrody ministra i rektora oraz odznaczenia państwowe i regionalne. Otrzymał trzy nagrody ministra (1968, 1975 i 1985) – jedną za publikację naukową i dwie za działalność dydaktyczno-wychowawczą. Był odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Brązowym Medalem za Zasługi dla Obronności Kraju, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Honorową Odznaką m. Poznania, Odznaką za Zasługi dla Województwa Poznańskiego oraz Odznaką za Zasługi dla Województwa Zielonogórskiego.

Profesora Zbigniewa Romanowa cechowała skromność i prawość. W jego życiu praca zajmowała poczesne miejsce. Zarazem jednak w systemie jego wartości szczególne miejsce zajmowała rodzina, przyjaciele i – nie waham się tego tak określić – ojczyzna. Był człowiekiem wrażliwym. Odczuwał i podziwiał piękno przyrody, był zawsze gotowy nieść pomoc. Nie stwarzał konfliktów i budził zaufanie.

Jak wielu Kresowian pamiętał, że zarówno o nasze „małe”, jak i „duże” ojczyzny należy dbać na co dzień swoją pracą i troską, bo nic nie jest dane na zawsze, choć na zawsze można tu coś utracić! Jednym słowem – aczkolwiek może już nieco staroświeckim i ze słownika Tadeusza Kotarbińskiego – można by rzec, że był człowiekiem spolegliwym. Ceniąc sobie współpracę, kontakt i porozumienie z innymi ludźmi, był wrażliwy na ich problemy, a tolerancyjny wobec poglądów odmiennych zachowywał zarazem własny system wartości oraz wytrwałość i upór w dążeniu do realizacji stawianych sobie celów życiowych.

Taki pozostanie w pamięci tych, którzy go znali i współpracowali z nim.

Wacław Jarmołowicz